

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

SAK NR 12175525 513/19-123

**ETTERFORSKING AV ANSATTE I POLITIET FOR Å HA SKUTT X 5.
AUGUST 2019 PÅ JAREN****1 Bakgrunn**

Mandag 5. august 2019 kl. 19:02 ble Spesialenheten for politisaker varslet av Innlandet politidistrikt om at politiet hadde skutt en mann under et tjenesteoppdrag på hans bopel i [REDACTED] på Jaren. Dette var X. X ble etter kort tid erklært død av lege.

Det ble opplyst at det hadde vært en pågående aksjon på stedet siden formiddagen idet X hadde truet politiet, som opprinnelig hadde bistått helsevesenet i deres arbeid. X hadde forskanset seg i boligen, og flere tjenestepersoner hadde deretter sikret området. Det ble forsøkt å forhandle med X uten resultat. Fordi situasjonen var låst hadde Innlandet politidistrikt på ettermiddagen anmodet beredskapstroppen i Oslo om bistand. Anmodningen ble imøtekommet. Fem tjenestepersoner fra beredskapstroppen ankom Jaren i to biler omkring kl. 18:00. Oppdraget ble forsøkt løst ved bruk av elektrosjokkvåpen og lys- og lydgranat, men det hadde oppstått en situasjon inne i boligen, hvor politiet hadde brukt skytevåpen.

2 Spesialenhetens etterforskning

Til sammen syv tjenestepersoner har forklart seg som vitner i saken.

Fra Innlandet politidistrikt:

Politioverbetjent B - operasjonsleder

Politioverbetjent C - operasjonsleder

Politiførstebetjent D – oppdragsleder ved operasjonssentralen

Politioverbetjent E - innsatsleder

Fra Beredskapstroppen:

Politioverbetjent A1 - aksjonsleder

Politibetjent A2

Politibetjent A3

Spesialenheten for politisaker

Sjefen for Spesialenheten

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR

Tel: 62556100 Faks: 62556102

E-post: post@spesialenheten.no

Politibetjentene A4 og A5 fra Beredskapstroppen er avhørt med status som siktet. Dette fordi det ble tatt beslag i tjenestevåpnene deres, henholdsvis en pistol og en rifle, samt to elektrosjokkvåpen, da det var skutt mot X med disse våpnene.

X er obdusert ved rettsmedisinsk avdeling, Oslo universitetssykehus, og obduksjonsrapport foreligger. Den rettsmedisinske kommisjonen har vurdert obduksjonsrapporten og godkjent denne, med en presisering om at X var truffet i høyre lår.

Kripos har på Spesialenhetens anmodning foretatt åstedsundersøkelse [redacted] og gjennomført våpenteknisk undersøkelse av pistolen og riflen, samt de to elektrosjokkvåpnene som hadde blitt brukt av de siktede.

Politiets fellestjenester har undersøkt elektroniske data fra de to elektrosjokkvåpnene.

Lydlogg fra sambandstjenesten ved Innlandet politidistrikt er innhentet og gjennomgått. Etter det opplyste brukte også Beredskapstroppen denne sambandskanalen under aksjonen.

Føringer i politioperativt system (PO-loggen) er innhentet og gjennomgått.

Det er innhentet skriftlig uttalelse fra Politihøgskolen og Beredskapstroppen om polititaktiske vurderinger ved løsning av politiets oppdrag.

Advokat Svein Holden ble oppnevnt som bistandsadvokat for de etterlatte etter X.

3 Nærmere om sakens faktum

3.1 Hendelsen før beredskapstroppen ankom Jaren

3.1.2 Informasjon fra sambandslogg og PO-logg

Gjennomgangen av sambandslydloggen og PO-loggen hos Innlandet politidistrikt gir følgende hovedoversikt om hendelsesforløpet.

Ca. kl. 10:15 den 5. august 2019 anmodet AMK (felles nødsentral) politiet om bistand til undersøkelse av X på Jaren. Bakgrunnen var at AMK hadde mottatt opplysning om at X kunne være psykisk syk og de hadde konferert med fastlegen hans om dette. Det var videre opplyst at X kunne ha skytevåpen og/eller at det gikk rykter om dette. Politiet søkte i politiets sentrale systemer på X uten å avdekke at han var omhandlet der. Han var heller ikke registrert som innehaver av skytevåpen.

Operasjonsleder B innvilget bistandsanmodningen. Det ble vurdert om politiet skulle bevæpnes, men det ble ikke gitt slik tillatelse da det ikke var grunnlag for det. En politipatrulje med to tjenestepersoner fra Gran lensmannskontor, fikk oppdraget. Rutinemessig ble det opprettet en felles "tale-gruppe", slik at politipatruljen, operasjonssentralen, AMK og ambulansen fritt kunne prate sammen.

Første politipatrulje og ambulansen ankom Xs bopel ca. kl. 10:51. Vinduene i boligen var gjenspikret med planker. Det ble avdekket at inngangsdøren hadde sikkerhetslenke

på innsiden som umuliggjorde at den ble åpnet mer enn noen centimeter. Patruljen forsøkte å komme i kontakt med X ved inngangsdøren, men da stakk han en kniv eller machete ut gjennom dørsprekken. Den traff en av tjenestepersonene i ansiktet og han fikk en rift over det ene øyet. X sa også at han ville skyte politiet om de ikke dro derfra. Operasjonsleder B besluttet da bevæpning med en og to-hånds skytevåpen, og dette ble loggført kl. 11:06. Flere politipatruljer og en forhandler ble dirigert til stedet. Noe senere ble et pansret kjøretøy sendt til Jaren. Etter det opplyste var politiet uniformert.

Politibetjent E ble utpekt som innsatsleder og området rundt boligen ble isolert. Det ble ikke oppnådd muntlig kontakt med X. Det fremkom så opplysning om en annen hendelse med X tilbake i tid. Han hadde da brent bål på eiendommen og "truet" brannvesenet med en kniv eller machete.

Politiet på stedet snakket også med naboer av X. De opplyste at han slet psykisk.

Utover dagen fortsatte politiet forsøket med å få kontakt med X, som forble inne i boligen. Ca. kl. 14:30 fjernet politiet deler av barrikaden på vinduet ved inngangspartiet. X sprayet da en væske med ukjent innhold mot politiet. Politiet fjernet noe senere mer av barrikaden på dette vinduet. X begynte da å sette opp en plate/planker for vinduet fra innsiden. En hundeevipasje fra Øst politidistrikt ankom så stedet. X tok også frem en motorsag som han blant annet stakk ut av vinduet der det manglet barrikade. Etter det opplyste var X «ganske aggressiv og vill i blikket» og startet motorsagen idet politiet nærmet seg vinduet. Dette ble loggført kl. 15:48.

Det ble ikke gjort bruk av hund eller gass på grunn av Xs personlige tilstand og aggressive opptreden. Situasjonen var fortsatt låst og kl. 15:58 ble Nasjonale beredskapsressurser i Oslo kontaktet og anmodet om bistand.

3.1.2 Avhør

Operasjonsleder B hadde dagvakt og forklarer at oppdraget begynte som et bistandsoppdrag til helsevesenet. Det var bekymring i forhold til Xs psykiske helse. AMK ønsket bistand av politiet fordi det var opplysninger om at X kunne ha skytevåpen. De fikk ikke kontakt med X, og han tillot derfor at patruljen kunne åpne døren eller et vindu for å etablere kontakt. Det var da X hadde stukket og rispet en tjenesteperson med kniv over det ene øyet. B ga da bevæpningsordre for skytevåpen, og beskjed om at X ikke skulle få forlate stedet. På et tidspunkt kom det en melding om at X hadde truet med skytevåpen. X hadde sagt eller ropt at han skulle skyte politiet om de ikke fjernet seg fra stedet. Flere patruljer ble dirigert dit for å

sikre området. Politioverbetjent E ble utpekt som innsatsleder og politiførstebetjent F ble aksjonsleder. De snakket med naboer og den ene sønnen til X. De fikk ikke kontakt med den andre sønnen. Det ble avklart at X ikke hadde telefon. G er forhandler og hun ble bedt om å dra dit og forsøke å etablere kontakt. Målet var at X skulle komme ut slik at han kunne bli vurdert av en lege. En pansret politibil ble også sendt til stedet, da man ikke visste om X hadde skytevåpen eller andre våpen han kunne bruke. De lyktes ikke i å få kontakt med X. Senere på dagen fikk de bistand fra Øst politidistrikt med en hundeevipasje i tilfelle det skulle bli bruk for det. Planen var at de skulle opprette dialog med X og forholde seg til grunnprinsippet om at han skulle ut til politiet. Situasjonen forble låst og på ettermiddagen informerte han påtroppende operasjonsleder C om hendelsen. Oppdragsleder D fortsatte med håndteringen av saken videre utover ettermiddagen siden han var godt kjent med situasjonen.

Politiførstebetjent D forklarer at han jobbet på operasjonssentralen denne dagen og at han var oppdragsleder på hendelsen på Jaren. Han var bindeleddet mellom innsatsleder og operasjonsleder. Han bistod også med å kvalitetssikre oppdragsløsningen som ble gjort på stedet og det som operasjonssentralen kunne bistå med underveis. Han diskuterte, og var således også med på å fatte, de viktige beslutningene som operasjonslederne tok i saken. Han forklarer at bakgrunnen for anmodningen om bistand til Beredskapstroppen var truslene mot politiet, både at det var sprutet etsende væske mot politiet og bruk av motorsag. Det var utslagsgivende at beredskapstroppen har en "verktøykasse" som ingen andre har. Blant annet har de elektrosjokkvåpen og annet taktisk utstyr, som Innlandet politidistrikt ikke er oppsatt med.

Operasjonsleder C forklarer at han overtok jobben for B ca. kl. 14.55 denne dagen. Han ble informert om at det hele hadde startet med et helseoppdrag, men at X hadde brukt en machete mot en tjenesteperson. Politiet ville imidlertid fortsette med en rolig tilnærming. X fremstod som psykisk ustabil og viste at han var villig til å utøve makt mot politiet. Målet var å få kontroll på ham for å få ham fremstilt for helsevesenet slik at han kunne få hjelp. Utgangspunktet var ikke pågripelse for videre forfølgning i straffesakssporet. Hovedmålet var helse, men X utagerte på en slik måte at det var hjemmel for en pågripelse. [REDACTED]

[REDACTED] Politiet hadde ikke klart å få muntlig kontakt med X slik at de kunne snakke ham ut til politiet. X hadde sprutet mot tjenestepersonene på stedet med ukjent væske og startet opp motorsagen når de nærmet seg boligen.

Hovedplanen var fremdeles å få ned noen av barrikadene X hadde satt opp. De vurderte å skyte gass inn i huset, men ville ikke risikere å skyte på ham. De ønsket å lage en åpning slik at de kunne benytte en sonde for å levere gass. Planen var å få X til å komme ut. Mens de forsøkte å rive barrikadene, startet X en motorsag. Det ble beskrevet som at saga ble ruset og at kjedet gikk rundt. Saga kom ut gjennom et vindu eller lignende, slik at mannskapene valgte å trekke seg vekk. Ved å bruke motorsagen viste X stor vilje til bruk av makt. Det var åpenbart at han ikke ville at politiet skulle ta kontakt med ham. På dette tidspunktet vurderte de at de ikke hadde tilstrekkelig med mannskaper, kompetanse eller tilgjengelig verktøy for å løse oppdraget på en trygg måte. De kontaktet derfor Oslo politidistrikt og ba om bistand fra Beredskapstroppen. Xs bruk av motorsag, fremtreden og aggressivitet var utslagsgivende for å be om bistand. Situasjonen ble opplevd som fastlåst, og C vurderte Beredskapstroppen som riktig ressurs til å løse situasjonen. De er trent til å håndtere krevende situasjoner og i tillegg

har de mer utstyr. De opplevde situasjonen som krevende og at det ikke var et alternativ å forlate stedet. De måtte stå i det og forsøke å løse det etter beste evne ved fortløpende vurdering av risikoen. De hadde det ikke travelt, men det var et element at man ønsket å få til en løsning før det ble mørkt.

C skrev derfor følgende anmodning om bistand til Nasjonale beredskapsressurser:

"En patrulje fra Hadeland Imkt bistod i dag tidlig kl. 1015 en ambulanse som skulle fremstille mistenkte, [REDACTED], for lege grunnet bekymring for hans psykiske helse. Mistenkte stakk en machete ut gjennom døra og rispet opp en politibetjent i ansiktet. Mistenkte har barrikadert seg og spikret igjen alle vinduer. Huset er isolert og det er kun mistenkte til stede i huset. Det er forsøkt å fjerne barrikader, mistenkte startet da en motorsag og stakk den ut gjennom et vindu mens den ble ruset. Våre mannskaper trakk seg da tilbake. Det er forsøkt å bruke lokal forhandler som også har hatt støtte fra KGF Oslo, uten at dette har ført frem."

C opplyser videre at han godkjente planen som noe senere ble laget i samarbeid med aksjonsleder fra beredskapstroppen og lokal innsatsleder. Hovedplanen var å ta seg inn på objektet og ta ned noe av barrikaden slik at de kunne pasifisere X med elektrosjokk.

Politibetjent E forklarer til Spesialenheten at hun ble innsatsleder etter at X hadde angrepet politipatruljen som bistod helsevesenet. Lokal aksjonsleder var politiførstebetjent F. Politiet hadde mottatt bistandsanmodning fra helse i forkant av oppdraget. Ingen av tjenestepersonene hadde kjennskap til X på forhånd. Hun fikk informasjon om at det hadde vært en hendelse for et par måneder siden, hvor X hadde tent et bål i hagen. Da brannvesenet kom, hadde X "gått til angrep" på dem med kniv/machete. X var ikke registrert med våpen, men hun fikk opplysninger om at han tidligere muligens hadde vært i besittelse av våpen. Selv forsøkte hun å ringe broren til X. Han svarte ikke og hun la derfor igjen en melding. Hun ba operasjonssentralen om å kontakte hans to sønner. Det virket som X generelt hadde liten kontakt med andre. Det ble gitt bevæpningsordre på skytevåpen og bestemt at X ikke skulle få forlate stedet. Det var enighet om å fortsette arbeidet med å få muntlig kontakt med X. De forsøkte å få kontakt med ham på noe avstand ved bruk av en høyttaler. Hun fikk noe senere også bistand av forhandler G. De brukte et pansret kjøretøy som ga dem dekning da de etter hvert kjørte frem til boligen. De snakket til X over tid uten at han svarte dem. For å være sikker på at han hørte det som ble sagt, løsnet de en planke foran vinduet ved inngangspartiet. X begynte da å sprute på tjenestepersonen. Så hørte de at han begynte å spikre igjen fra innsiden. Forhandleren G forsøkte hele tiden å oppnå muntlig kontakt. Siden de ikke oppnådde kontakt, ble det laget en ny åpning i vinduet. Gjennom denne så de X på innsiden og at han hentet en motorsag som han startet. E opplyser at de forsøkte å få kontakt med X i tidsrommet fra ca. kl. 11.30 til ca. kl. 16.00. De neste timene var det lite/ingen aktivitet i håp om at X skulle "senke guarden". Det var lite aktuelt å bruke tjenestehunden mot X inne i boligen idet han hadde motorsag. Hvis de brukte gass i boligen, måtte de følge på for å pågripe ham der inne, og det var ikke ønskelig. I forhold til tidsaspektet i saken forklarer politibetjent E at hun ikke oppfattet at det var noe hasteelement, men at de hadde holdt på i mange timer. Det kom opplysninger som tilsa at X kunne være innomhus i et års tid uten å gå ut av døra. Han skulle visstnok også ha et lager med mat. Ut fra disse opplysningene kunne det ta særdeles lang tid dersom de skulle vente til X kom ut.

De ba om bistand fra Beredskapstroppen på bakgrunn av Xs adferd, som hadde eskalert som følge av de forsøkene som var gjort for å oppnå dialog med ham. Politiet ber om bistand fra Beredskapstroppen ved spesielle episoder eller skarpe oppdrag. E mener dette oppdraget klart er innenfor denne kategorien. Det ble ikke pekt på konkrete sider ved oppdraget som politidistriktet ikke selv kunne håndtere.

Da beredskapstroppen ankom, la de en felles plan med aksjonsleder A1. De ville begynne på nytt igjen og fortsette på lempeligste måte. De var alle klar over at det hele hadde begynt som et bistandsoppdrag grunnet Xs helse [REDACTED].

Det var enighet om situasjonsforståelsen og valget av videre tilnærming for å løse oppdraget. De begynte på nytt med at forhandler G tok opp igjen arbeidet med å prøve få kontakt med X, men som tidligere førte dette ikke frem. Beredskapstroppen hadde blant annet med seg "flashbang". Det var også med i planen å eventuelt benytte elektrosjokkvåpen. Dette ble vurdert som et skånsomt middel for å få kontroll på X. Det ble i møtet ikke diskutert hvordan de skulle komme i posisjon for å bruke "flashbang" og elektrosjokkvåpen. Hennes oppfatning var at formålet med "flashbang" var å skape en reaksjon hos X som ville bidra til at han kom ut. Utgangspunktet for planen var å få X ut av huset. Dersom de ikke lyktes i å oppnå kontakt/respons med X måtte de som et siste alternativ vurdere å bruke gass.

3.2 Hendelsen etter at Beredskapstroppen ankom stedet

3.2.1 Generelt

Etter at anmodningen fra Innlandet politidistrikt var innvilget, dro fem tjenestepersoner fra beredskapstroppen til Jaren. Dette var A1, A5, A2 og A3 som rykket ut i to biler. A4 skulle kjøre til Jaren på egen hånd. Kl. 16:42 var en av bilene involvert i en trafikkulykke noe utenfor Oslo og måtte forlates der. A1, A2 og A3 kjørte videre til Jaren i en bil, mens A5 og A4 kjørte sammen. A1, A2 og A3 var på plass på Jaren kl. 17:50, mens A4 og A5 ankom noe etter kl. 18:00. Etter det opplyste var også disse tjenestepersonene uniformerte.

3.2.2 Avhør

Politioverbetjent og aksjonsleder A1 fra Beredskapstroppen har forklart at han ved ankomst på Jaren møtte innsatsleder og lokal aksjonsleder. Det ble bestemt at de ville prøve å påvirke X slik at han kom ut til politiet. Dette for å kunne pågripe ham på en sikker måte for alle.

Siden beredskapstroppen var fire i aksjonsstyrken, ville aksjonsleder A1 ha med mannskapene fra UEH (utrykningsenheten) lokalt i oppdraget med å gå "tettere på" objektet. Selv ville han og innsatsleder styre oppdraget på noen meters avstand. Lokal aksjonsleder omdisponerte så mannskapene slik at noen fra lokalt politi stod i utvendig sikring. Lokale UEH-mannskaper ble frigjort og de kunne forberede seg på å gå mer aktivt på boligen. Det forelå allerede godkjenning på bevæpning med en- og to-hånds våpen. Det ble nå gitt bevæpningsordre på "flashbang" (lys- og lydgranat) og gass. A1 opplyser at han ville klarere selve bruken av dette med innsatsleder før det ble iverksatt. A1 snakket videre med krise- og gisselforhandler G på stedet. Hun hadde allerede forsøkt å få kontakt med X for å forhandle med ham. Hun hadde rådført seg med en kollega i Oslo som antok at det nok var lite trolig at X ville komme ut frivillig slik situasjonen hadde utviklet seg.

Aksjonsleder A1, innsatsleder og lokal aksjonsleder ble enige om å møtes med lokale UEH-mannskaper ved bilen kl. 18:30. Det var rolig på stedet og ikke noe som hastet. Beredskapstroppen skulle ta entringspunktet i inngangspartiet, og lokalt UEH skulle dekke de andre sidene. De ønsket å påvirke X slik at han kom ut til politiet. De skulle begynne helt nederst på maktstigen og åpne døren for å få innsyn. Deretter ville de forsøke å snakke X ut. Dersom dette ikke fungerte, ville de bruke "flashbang" og eventuelt gass. Der fra måtte de vurdere videre tiltak. Det siste de ønsket var å gå inn. Tiden mellom hvert tiltak skulle være relativt kort. Hvis X eksponerte seg inne i boligen, ville de forsøke å nøytralisere ham med bruk av elektrosjokkvåpen. A1 hadde derfor sagt at "Vi trenger ikke å få han helt ut til oss så lenge vi har elektrosjokkvåpen". Dette var det overordnede, men A1 opplyste også at "Men hvis det (..) en gylden mulighet til å ta han, så er det lov til å ta den". Dette var noe av det siste han sa til mannskapene. Med dette menes det at man kan ha en plan, men dersom det åpenbarer seg en mulighet til å få kontroll på ham, ble de gitt mulighet til å gjøre det på eget initiativ.

A1 forklarer om bistandsoppdraget at Beredskapstroppen i forhold til lokalt politi har tilgang på elektrosjokkvåpen, mulighet for "flashbang" og andre mekaniske metoder for å komme seg inn eller ødelegge eksempelvis døra. Lokalt politi hadde møtt så mye motstand at de ønsket Beredskapstroppen til å bistå. Selv om de ikke ønsket å gå inn i huset, ønsket de å få kontroll på X fordi helsevesenet var bekymret for ham. De måtte få kontroll på ham, og dette ønsket de å oppnå ved å få X ut. Politiet var slått med machete og angrepet med motorsag, og han mener dette er et typisk oppdrag Beredskapstroppen bistår med. De anså at det var høy trussel, og dette var en av grunnene til at de ikke ønsket å gå inn. X hadde vist vilje til å angripe politiet.

Politibetjent A2 opplyser i avhør hos Spesialenheten at planen var å presse X til å komme ut av boligen. Det ble sagt at om de "fikk en gylden anledning til å løse oppdraget, pågripe X, så tar man det". De skulle frem og få åpnet døren slik at de fikk innsyn i hytta. Politibetjent A2 hadde rifle og sikret politibetjent A3 som skulle åpne døren, samt politibetjentene A4 og A5 som hadde elektrosjokkvåpen.

Politibetjent A3 begynte å åpne ytterdøren med bryteverktøyet. Få sekunder etter kom X i døråpningen og sprayet mot dem fra en flaske han hadde i hendene. Så dro X døren igjen. Samtidig forsøkte de å åpne barrikaden på vinduet ved inngangspartiet. X sprutet også mot dem gjennom denne åpningen. De brøt videre på døren og X kom på nytt og sprutet mot dem. Slik pågikk det i noe tid og både politibetjent A4 og politibetjent A5 skjøt flere ganger med elektrosjokkvåpnene mot X, uten at det hadde tiltenkt effekt. Så hørte de at X startet opp motorsagen. Politibetjent A3 hadde fått løsnet det øverste hengselet på døren, men trakk seg da litt tilbake. Politibetjent A4 løp og hentet nye kassetter til elektrosjokkvåpenet sitt og så ble "flash-bangen" kastet inn i boligen. Rett etterpå gikk politibetjent A4 bort til døra, åpnet og gikk inn i hytta. Politibetjent A5 fulgte etter. Idet politibetjent A2 selv fulgte på og kom over dørstokken, forstod han at kollegene kom mot ham. Han kom fra lyset på utsiden og så lite i den mørke gangen på innsiden. Han sprang ut, og da han snudde seg, så han at døra hadde lukket seg bak ham. De to kollegene hans var fortsatt inne i hytta. Han hørte at det ble løsnet flere skudd fra innsiden, men kan ikke si hvor mange. Han skjønnte at han måtte inn igjen for å bistå. Da han kom på innsiden så han at X lå på gulvet i et tilstøtende rom med motorsagen ved siden av seg. Politibetjentene A4 og A5 hadde allerede begynt med "pasientbehandling".

Politibetjent A3 forklarer at hovedmålet var å få X ut av huset. De ønsket å få dialog med X. De hadde god tid og det var ingenting som hastet. Planen var å forsøke en metode ad gangen og se effekten av denne, før de gikk videre til neste metode. Det skulle hele tiden gjøres på lempeligst mulig måte overfor X. De ville åpne dører og vinduer for å få innsyn og for bedre muligheter for kommunikasjon med X. Det ble videre sagt at det var anledning til å fravike hovedtaktikken hvis det oppstod en slik anledning. Med dette menes at det underveis i oppdragsløsningen tilkom andre taktiske hensyn som tilsa at oppdraget kunne løses. Det ble antatt at oppdraget kunne løses ved bruk av elektrosjokkvåpnene som politibetjentene A4 og A5 var oppsatt med. Hvis X ble nøytralisert med dette inne i boligen, ville de følge på og få kontroll på ham.

Videre opplyste forhandleren på stedet dem om hvordan hun ønsket å kommunisere med X under aksjonen. Når de fikk åpnet døren og/eller vinduet i inngangspartiet, kunne de observere ham og forsøke å etablere kontakt og dialog.

Idet politibetjent A3 begynte å bryte opp den øverste dørhengselen, kom X og sprutet mot dem. Forhandleren kom frem og ropte at "det er politiet her", og at de ønsket å hjelpe X og "kom ut til oss" eller lignende. X svarte ikke og fortsatte å sprute mot dem. Politibetjent A3 gikk da til det tilliggende vinduet og fjernet en stekeovnsplate e.l. som var satt opp fra innsiden. X kom da og sprayet ut gjennom åpningen. X forsøkte å feste platen igjen, men politibetjent A3 slo den ned enda en gang. Da ble det skutt mot X med elektrosjokkvåpen fra både politibetjent A4 og politibetjent A5 uten at det hadde ønsket effekt. Politibetjent A3 returnerte til døren og fikk brutt av den øverste dørhengselen. Så hørte de at X startet motorsagen. Det ble da besluttet bruk av "flashbang". Politibetjent A3 viste frem granaten før den ble kastet inn. Like etter at den hadde gått av, tok politibetjent A4 seg inn gjennom døren. Det var ikke planlagt noe konkret på forhånd om hvordan de skulle følge opp "flashbangeren", annet enn at de ønsket å benytte denne for å presse X til å komme ut.

Politibetjent A4 forklarer at de i utgangspunktet skulle prøve å få X ut til politiet. Dette ønsket de å gjøre ved å påvirke ham "i større og større grad". De ville starte med å bryte opp døren for å ha en åpning inn i "skallet". Planen var å plassere ut to personer med elektrosjokkvåpen, én ved døra og én ved vinduet der X ved flere anledninger var blitt observert og tidligere hadde konfrontert politiet. De planla å bryte opp døren og skyte X med elektrosjokkvåpen om de fikk mulighet til det. Om han kom ut ville de også da kunne bruke elektrosjokkvåpnene sine. Om dette ikke fungerte var planen å bruke "flashbang" og å åpne barriadene til boligen. Samtidig skulle de være klare til å "entre" døren og bruke elektrosjokkvåpnene. Forhandler på stedet skulle samtidig forsøke å påvirke X til å komme ut.

Politibetjent A4 plasserte seg ved inngangsdøren mens politibetjent A5 plasserte seg ved vinduet like ved inngangspartiet. Begge hadde elektrosjokkvåpen fremme. En tredje tjenestemann skulle bryte opp døren og en fjerde tjenestemann skulle sikre dem i tilfelle de ble angrepet av X. Da tjenestemannen begynte å bryte opp døren, kom X og sprutet en slags væske mot dem. Politibetjent A4 skjøt med elektrosjokkvåpenet sitt og så at "prikkene var på ham." Han skjøt en gang til, men skuddene hadde ingen effekt. Etter dette forsvant X litt innover i bygget. Så skjøt politibetjent A5 to skudd mot ham med elektrosjokkvåpenet gjennom vinduet, uten at det hadde tiltenkt effekt. Han er usikker på rekkefølgen, om det var ham selv eller politibetjent A5 som skjøt først. Mens dette skjedde, hentet X motorsagen sin og ruset med denne.

Politibetjent A4 opplyser at elektrosjokkvåpenet kan avfyre to skudd før det må lades om. Både han selv og politibetjent A5 var nå tom for ammunisjon. X var fortsatt aktiv inn/ut av vinduet og sprutet med sprayflasken mot dem. Politibetjent A4 løp til bilen og hentet nye kassetter for lading av elektrosjokkvåpenet. Da han kom tilbake og hadde ladet elektrosjokkvåpenet, ble "flash-bangen" kastet inn i gangen. De hadde i forkant snakket om at de ved bruk av "flash-bang" måtte følge opp med noe for at dette skal ha effekt. Politibetjent A4 så X bak dørkarmen til det tilstøtende rommet like på innsiden, men før han fikk skuddmulighet trakk X seg tilbake. Politibetjent A4 oppfattet at X reagerte på "flash-bangen" og at han var på defensiven. Politibetjent A4 mente at dette var det "gylne øyeblikket" til å få ny skuddmulighet med elektrosjokkvåpenet. Han oppfattet at X rygget og mente at skuddene med elektrosjokkvåpen måtte skje "nå".

Han løp gjennom inngangsdøren og kom seg frem til "karmen" der han sist hadde sett X. Da han rundet karmen så han X på ca. 1 meters avstand. X bøyde seg ned og tok opp motorsagen. Politibetjent A4 skjøt da to skudd med elektrosjokkvåpenet uten effekt. Så kom X mot ham med motorsagen og politibetjent A4 trakk seg tilbake mot utgangen. Det var trangt i gangen og flere kolleger kom innover. Politibetjent A4 rygget inn i politibetjent A5. Politibetjent A5 skled eller mistet balansen og i "det momentet" ble ytterdøren lukket bak dem. Politibetjent A4 måtte stanse ved A5 som lå rett til venstre for ham. X rundet "karmen" med motorsagen i hendene, og rettet motorsagen ned mot politibetjent A5, som lå med hodet mot ytterdøren. Politibetjent A4 så at motorsagen var inntil beinet til A5. Bladet på motorsagen gikk ikke rundt og politibetjent A4 oppfattet ikke om den var i "drift". X hadde tidligere ruset motorsagen. Politibetjent A4 opplevde det som at X gikk til angrep på politibetjent A5 med motorsagen. Politibetjent A4 dro opp pistolen og skjøt to eller tre skudd mot X. Skuddene var "indekseringsskudd" uten at det ble siktet, og han vet ikke hvor han traff. Han kunne også høre ytterligere et skudd som han skjønte kom fra riflen til politibetjent A5.

Skuddene hadde effekt og X ble liggende delvis i korridoren, delvis i stue/kjøkkenområdet. Politibetjent A4 sparket vekk motorsagen og oppfattet heller ikke da om motorsagen gikk. Da de ikke lenger oppfattet X som noen trussel klarerte A4 resten av hytten før han bistod med førstehjelpen. Han opplyser at A5 er "medic" og startet umiddelbart med førstehjelp. A4 meldte fra på sambandet at X var skutt. Like etter kom ambulanspersonellet og overtok for dem. X ble noe senere erklært død av en lege.

Politibetjent A5 forklarer i avhør til Spesialenheten at han stod ved vinduet ved vindfanget til inngangsdøren og at han fikk noe innsyn til boligen gjennom en liten åpning i vinduet. Da de begynte å åpne inngangsdøren, så de X på innsiden og han ble anropt og lyst på av politiet. X løp inn og hentet motorsagen som han viste frem. X løp og byttet ut motorsagen med en spruteflaske med et stoff i. X forsøkte å sprute på dem og gjorde en rekke slike utfall. X løp frem og tilbake, og politibetjent A4 skjøt to skudd med elektrosjokkvåpenet på ham. Pilene satte seg i klærne på X og hadde ingen effekt. X alternerte mellom forskjellige våpen og gjorde forskjellige utfall. Han kunne vise seg litt i døren eller i vinduet, eller så gjemte han seg inne i hytten. På et tidspunkt kom X tilbake i vinduet slik at politibetjent A5 så overkroppen hans. A5 skjøt to ganger med elektrosjokkvåpenet og så at X rykket litt til uten øvrig effekt. Samtidig ropte forhandleren til X uten at det ble oppnådd kontakt.

Politibetjent A5 mente at politibetjent A4 fikk en mulighet til å komme nærmere X. X viste seg igjen, og politibetjent A5 så at politibetjent A4 løp etter X inn i hytta. Politibetjent A5 fulgte på for å støtte politibetjent A4, men da han var rett innenfor døren skled han på et eller annet. Han tror det var en glatt plate som lå på gulvet. Det var mørkt og det luktet sterkt der. Begge beina forsvant under ham slik at han falt bakover mot ytterdøren som lukket seg. Idet han falt kom politibetjent A4 tilbake til ytterdøren og stanset rett til høyre for ham. X "fulgte på" politibetjent A4 med motorsagen. Politibetjent A5 forklarer at "Jeg løftet våpenet mitt, lyser på ham, roper stå i ro to ganger". Det var veldig trangt og A5 antar at avstanden mellom ham og X var ca. to meter. Politibetjent A5 satte en mental grense for seg selv - at X kunne komme en meter nærmere. Da ville X være så nær at han ikke lenger ville klare å forsvare seg mot motorsagen. "X gikk et skritt til og nådde "denne streken"... X lente seg mot siktede sin underkropp med motorsaga. Da avfyre vi begge to skudd,...". Politibetjent A5 registrerte at politibetjent A4 i hvert fall skjøt sitt første skudd før han selv skjøt med riflen. Politibetjent A4 skjøt to eller tre ganger. Selv skjøt han én gang, og han siktet midt i øvre del og overkropp. X var da på én eller én og en halv meters avstand. Motorsagen var enda nærmere og den var kanskje på én meter. X snudde rundt og tok et skritt tilbake. På vei inn i neste rom falt X på magen inn i rommet. Han mistet motorsagen, som fremdeles gikk. De fulgte på inn i rommet. Politibetjent A4 gikk til neste rom og klarerte at det ikke var flere til stede. "Jeg går og prøver å få skrudd av motorsaga. Får stoppet den så den ikke skal ligge og skade flere". Deretter begynte de med førstehjelp på X. Kort tid senere ble han erklært død.

3.2.3 Kriminaltekniske undersøkelser m.v.

Kripos påbegynte åstedsundersøkelsen senere samme kveld etter anmodning fra Spesialenheten.

Det ble tatt beslag i en Sig Sauer P320 cal. 9. mm pistol og en Colt Canada mod. 8 cal. 223 (5,56 mm) rifle, og i de to elektrosjokkvåpnene som hadde blitt brukt.

I elektrosjokkvåpenet som A4 hadde, var det to brukte kassetter.

Det ble videre tatt beslag i en kniv i slire, en sprayflaske (av merket "Vanish") og fire kassetter til elektrosjokkvåpen som ble funnet utenfor inngangspartiet til boligen.

På innsiden av ytterdøren ble det funnet tre tomhylser til 9 mm og en tomhylse til cal. 223 (5,56 mm). Sikringsarm og en brukt "6-bang" granat lå noe innenfor samme dør. I motsatt ende av døren var det et lite kjøkken og der ble det funnet to ekspanderte 9 mm prosjektiler (kuler).

Ifølge rapporten fra Kripos benevnes kulen fra 9 mm-skuddet som prosjektil av typen «Gold dot». Dette er ifølge Politiets Materielltjeneste ekspanderende tjenesteammunisjon.

Det ble funnet til sammen 11 piler (hvorav flere fra skjorten til X) og flere løse kobbertråder fra elektrosjokkvåpen.

I stuen ble det tatt beslag i en motorsag og en machete. Det ble ikke funnet sikre spor/merker etter prosjektilet fra riflen.

Fra Gran lensmannskontor ble det mottatt to uniformsplagg med formentlige etseskader.

Senere undersøkelser hos Kripos og hos Politiets Materielltjeneste konkluderte med at samtlige våpen som hadde blitt brukt under aksjonen var funksjonsdyktige.

I Kripos-rapporten ble det konkludert med at X var truffet tre ganger av 9 mm prosjektiler og at han var truffet av minst tre piler fra elektrosjokkvåpen. Videre fremkom det at funnene rundt innskuddsåpningen på skjorten taler sterkt for at avstanden mellom munningen på skytevåpenet og 9 mm-skuddet i Xs skulder var under 125 cm. Funnene rundt innskuddsåpningene i buksen taler sterkt for at avstanden mellom munningen på skytevåpenet og 9 mm-skuddene i Xs høyre lår var over 50 cm. Når Kripos bruker betegnelsen «taler sterkt for» betyr dette: «Sammenlignet materiale/beslag svarer med stor sannsynlighet /klar sannsynlighetsovervekt til hverandre.»

Det ble i Kripos-rapporten videre påpekt at inngangsdøren var høyrehengslet og at den åpnet innover i boligen. I området mellom inngangsdøren og det lille kjøkkenet i motsatt ende, var det to avlange merker i (lengderetningen) i vinylgulvet som kunne være avsatt av 9 mm prosjektiler. Avstanden fra inngangsdøren og til kjøkkenet i motsatt ende ble målt til 5,6 meter og var 1,6 meter bred. Det var ikke mulig å fastslå noen retning på kulebanene, utover at det samlet sett passer best med at skuddene er avfyrt i retning fra området ved ytterdøren og innover mot kjøkkenet. Videre fremkom at motorsagen kunne ha en skuddskade i plastikken og at det var viklet kobbertråder fra elektrosjokkvåpen inn i saggjedet mens saggjedet har vært i drift.

Væsken fra sprayflasken er analysert og påvist å inneholde saltsyre.

Tomhylsen fra riflen hadde skader etter korrosjon. Ved påføring av saltsyre på en tilsvarende tomhylse oppstod tilsvarende korrodering.

3.2.4 Obduksjon og helseopplysninger

Tre ansatte fra Kripos deltok under obduksjonen av X. Det ble blant annet tatt beslag i et 9 mm prosjektil fra hans høyre flanke i nivå med mellomgulvet og noen kobbertråder fra pilen til elektrosjokkvåpen.

Ifølge obduksjonsrapporten fra rettsmedisinsk avdeling ved Oslo universitetssykehus ble X truffet av en 9 mm-kule på baksiden av venstre skulder; 13 cm til venstre for kroppens midtlinje baktil og 5 cm nedenfor skulderhøyden. Skuddkanalen var ovenfra og nedover i ca. 45 grader, og gikk gjennom brystveggen, begge lunger, brystdelen av livpulsåren, spiserøret og høyre hovedgren av lungepulsåren. Et delvis deformert prosjektil lå rett under huden i kroppens høyre flanke i nivå med mellomgulvet. I tillegg var X skutt to ganger gjennom høyre lår. Døden antas å skyldes skuddskaden i brystkassen.

3.2.5 Uttalelser vedrørende polititaktikk

Politihøgskolen v/seksjonsleder for etter- og videreutdanning – operative fag, H, og Beredskapstroppen ved fungerende leder A6 har i hver sine uttalelser vedrørende polititaktikk vist til "Emnehefte i polititaktikk". I pkt. 4.1 er det beskrevet gjeldende polititaktikk for denne type situasjoner og hvordan de bør håndteres.

Innholdet gjengis ikke i vedtaket, da dette er gradert som fortrolig etter beskyttelsesinstruksen.

A6 har opplyst at ansatte i beredskapstroppen følger samme prinsipper ved oppdragsløsning som politiet for øvrig og at de forholder seg til Politihøgskolens "Emnehefte i polititaktikk". A6 viser til at "likhet i både planlegging og gjennomføring er en forutsetning for best mulig samvirke med andre politienheter." Videre at emneheftet "gir anbefalinger, og ikke gir anvisning på en løsning på alle oppdrag. I emneheftet fremgår det at "Det vil i enkelte oppdrag være nødvendig å fravike taktikken som beskrives i dette heftet for å oppnå best mulig oppdragsløsning". Avslutningsvis opplyser A6 at det i beredskapstroppens egen opplæring og praktisering "blir lagt vekt på at mannskaper skal evne å ta initiativ og utnytte mulighetsrom som oppstår innenfor leders intensjon i oppdragsløsningen".

4 Spesialenhetens vurdering

4.1 Innledning og rettslige rammer

Spesialenheten for politisaker skal etterforske og påtaleavgjøre saker der det er spørsmål om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1. Etterforskning iverksettes selv om det ikke er grunnlag for mistanke om en straffbar handling dersom noen blir alvorlig skadet eller dør som følge av politiets tjenesteutøvelse, jf. påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd.

Både helsevesen og politi har forpliktelser overfor personer som har behov for helsetjenester eller det er mistanke om et slikt behov. Det følger av helsepersonelloven § 7 (øyeblikkelig hjelp) at helsepersonell straks skal gi den helsehjelp de evner når det må antas at hjelpen er påtrengende nødvendig. Med de begrensninger som følger av pasient- og brukerrettighetsloven § 4-9, skal nødvendig helsehjelp gis selv om pasienten ikke er i stand til å samtykke, og selv om pasienten motsetter seg helsehjelpen. Ved tvil om helsehjelpen er påtrengende nødvendig, skal helsepersonell foreta nødvendige undersøkelser. Det følger av politiloven § 12 (hjelp til syke m.v.) at politiet skal hjelpe eller sørge for hjelp til syke personer som ikke er i stand til å ta vare på seg selv, når ingen pårørende eller andre ansvarlige er til stede og kan ta seg av dem. Og det følger av politiloven § 2 nr. 5 at politiet på anmodning skal yte andre offentlige myndigheter vern og bistand under deres tjenesteutøvelse når dette følger av lov eller sedvane.

Spesialenheten legger til grunn at bekymringsmeldingen som helsevesenet mottok, ga grunnlag for å oppsøke X for å sjekke hans helsetilstand. Det faktum at X hadde barrikadert seg og hans bruk av kniv mot politiet, ga grunn til å mistenke at X var alvorlig syk. Xs atferd utover dagen, og opplysninger som politiet mottok underveis, herunder at X [REDACTED], viste at X hadde behov for øyeblikkelig helsehjelp. Dette behovet pliktet helsevesenet å dekke, med ønsket bistand fra politiet, uavhengig av Xs ønsker, jf. helsepersonelloven § 7. Xs reaksjon på at han ble oppsøkt, ga også grunn til å være bekymret for hva X kunne gjøre mot andre.

Spesialenheten legger på bakgrunn av etterforskningsresultatet til grunn at politibetjent A4 med sin cal. 9 mm pistol skjøt mot og traff X tre ganger. A5 siktet på og forsøkte å treffe X med sin cal. 223 rifle med ett skudd, men bommet.

Spesialenheten anser ut fra de faktiske omstendighetene som legges til grunn i saken at det i vurderingen av et mulig straffansvar for politibetjent A4 er riktig å vurdere handlingen som mulig overtredelse av straffeloven § 275 om drap. For politibetjent A5 tas utgangspunkt i straffeloven § 275, jf. § 16 om forsøk på drap. Det legges både for politibetjent A4 og politibetjent A5 til grunn at de skjøt mot X for å treffe ham. Det skjedde på kort hold, og med en cal. 9 mm pistol og med en cal. 223 rifle. Etter det opplyste ble det benyttet ekspanderende tjenesteammunisjon. Spesialenheten mener at forsett foreligger både etter straffeloven § 22 første ledd bokstav b) og bokstav c).

Både objektive og subjektive vilkår i straffebudene anses dermed i utgangspunktet oppfylt. Spørsmålet er om deres handlinger likevel er lovlige. Politibetjent A4 og politibetjent A5s bruk av skytevåpen ble direkte utløst av at X kom mot politibetjent A5 med en motorsag som var i gang. Politibetjent A5 lå på dette tidspunktet på gulvet. Det var meget kort avstand mellom tjenestemennene og X. Skuddene ble løst for å forhindre at X skulle bruke motorsagen mot politibetjent A5. Spesialenheten anser på bakgrunn av tidligere praksis og tidligere avgjørelser fra Riksadvokaten at det er riktig at spørsmålet om lovligheten av politiets opptreden vurderes med utgangspunkt i straffelovens bestemmelse om nødverge.

En handling som i utgangspunktet rammes av en av straffelovens bestemmelser, kan være lovlig dersom det foreligger en nødvergesituasjon og de øvrige vilkårene for nødverge er oppfylt, jf. straffeloven § 18. Bestemmelsen oppstiller tre vilkår for at en nødvergehandling skal være lovlig:

- For det første må den som utøver nødvergehandlingen være utsatt for et rettstridig angrep.
- For det annet må handlingen ikke gå lenger enn nødvendig.
- Endelig må nødvergehandlingen ikke åpenbart gå utover hva som er forsvarlig. Forsvarlighetskravet gir anvisning på en helhetsvurdering der sentrale momenter er hvor farlig angrepet er, hva slags interesse angrepet krenker og angriperens skyld. Det følger av dette blant annet at dersom angrepet kan avverges med mindre kraftige midler eller på annen måte, må en nøye seg med det.

Ved vurderingen av om vilkårene for nødverge er til stede, er det naturlig å se hen til det rettslige rammeverket som gjelder for politiets tjenesteutøvelse.

Hvordan polititjenesten skal utføres og hvordan makt kan brukes, er regulert i politiloven § 6 og politiinstruksen §§ 3-1 og 3-2. Etter politiloven § 6 fjerde ledd kan politiet bruke makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig. Av politiloven § 6 andre ledd fremgår at de midler som anvendes må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

Bestemmelser i våpeninstruksen som er særlig relevant i saken:

§ 4-3 om "Bruk av skytevåpen"

(1) Skytevåpen kan bare brukes når det er absolutt nødvendig og hvor lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem, i situasjoner hvor

a) tjenestepersonen selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling eller annen grov integritetskrenkelse, og bruk av våpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade, eller

b) ...

§ 4-5 om "Bruk av sprengvåpen"

(1) Sprengvåpen kan brukes når vilkårene for bruk av skytevåpen i § 4-3 er tilstede og med det formål

a) ...

b) for å forstyrre eller avlede person(er) som skal anholdes.

(2) Beredskapstroppen kan benytte granater uten at de formål som nevnt i første ledd bokstav a og b er oppfylt.

(3) Beslutning om bruk av sprengvåpen besluttes av innsatsleder.

Elektrosjokkvåpen er regulert i "Instruks om bruk av elektrosjokkvåpen i politiet – prøveordning" av 05.11.2018 som trådte i kraft 1.1.2019. I § 6 første ledd fremgår at;

"Elektrosjokkvåpen kan benyttes i situasjoner hvor det er fare for liv eller alvorlig personskade, eller når en tjenestehandling ellers ikke kan gjennomføres uten at tjenesteperson eller andre personer utsettes for fare for liv eller alvorlig personskade, når bruken fremstår som nødvendig, forholdsmessig og forsvarlig, og når lempeligere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige eller forgjeves har vært forsøkt".

Siden nødvergebestemmelsen ifølge Høyesterett i Rt. 2007 s. 1172 avsnitt 35 går noe lenger enn politiloven § 6 i hva som kan anses som lovlig opptreden fra politiets side, bemerker Spesialenheten at selv om mistenkte har handlet i strid med ovennevnte regelverk om politiets opptreden i tjenesten, vil ikke det automatisk medføre at vilkårene for nødverge ikke er til stede.

4.2 Nærmere vurdering

Spesialenheten vurderer om A4s og A5s opptreden i saken oppfyller vilkårene for nødverge etter straffeloven § 18.

Den strafferettslige bedømmelsen av forholdet må bygge på de strafferettslige bevisvurderingsprinsippene. Et sentralt prinsipp er at enhver rimelig og fornuftig tvil skal komme mistenkte til gode. Dette innebærer at det alternativ som er mest gunstig for mistenkte må legges til grunn ved tvil om faktum. Videre må spørsmålet om straffansvar vurderes ut fra en samlet vurdering av hvordan situasjonen der og da fortonet seg for de aktuelle tjenestepersonene, jf. straffeloven § 25. Disse prinsippene gjelder generelt i strafferetten og ikke bare for politiet.

Dette gjelder i vurderingen av om politibetjent A4 og politibetjent A5 mente at de ble utsatt for et rettsstridig angrep og ved vurderingen av om deres egne nødvergehandlinger (forsvarshandlinger) var nødvendige. Spesialenheten skal så foreta en rettslig vurdering – med bakgrunn i de mistenktes oppfatning av situasjonen - av om nødvergehandlingene (forvarshandlingene) var nødvendige og om de var forsvarlige.

Spesialenheten må videre, på bakgrunn av sakens opplysning, subsidiært vurdere om det er grunnlag for å straffe politibetjent A4 for overtredelse av straffeloven § 281 om uaktsom forvoldelse av en annens død. Avgjørende i denne vurderingen blir om det var aktsomt å oppfatte situasjonen slik at nødvergehandlingen (forsvarshandlingen) var nødvendig. Det vises til straffeloven § 25 annet ledd at dersom uvitenheten er uaktsom, "straffes handlingen når uaktsomt lovbrudd er straffbart".

Politiets oppdrag [REDACTED] på Jaren om formiddagen 5. august 2019 begynte som et bistandsoppdrag til helsevesenet vedrørende X. Han ønsket ikke å medvirke til dette, og oppholdt seg inne i boligen, som var på ett plan og med én inngangsdør. Vinduene var gjenspikret med planker eller lignende og inngangsdøren var påsatt en sikkerhetslenke/kjetting. Det vises til at første politipatrulje på stedet innledningsvis forsøkte å få muntlig kontakt med X. Da stakk han en kniv/machete ut gjennom dørsprekken og rispet en tjenesteperson i ansiktet. X sa også at han ville skyte dem om de ikke forlot stedet.

Det ble gitt bevæpningsordre på en- og to-hånds skytevåpen av operasjonsleder B. Spesialenheten anser at vilkårene for dette var til stede og avgjørelsen ble truffet av kompetent person. Det vises til våpeninstruksen § 3-2 om vilkår for bevæpning med skytevåpen og § 3-3 om beslutning om bevæpning med skytevåpen.

Ifølge innsatsleder E forsøkte politiet deretter å komme muntlig i kontakt med X for å få ham undersøkt av lege. Dette ble også forsøkt av forhandler G over tid. Politiet innhentet så mye informasjon som mulig om Xs person og det fremkom ikke opplysninger som tilsa at han var bevæpnet med skytevåpen. Etter det opplyste forsøkte politiet å få muntlig kontakt med X i flere timer. X hadde sprutet mot politiets tjenestepersoner med en væske med ukjent innhold. Noe senere hadde han ved flere anledninger startet opp motorsagen han hadde inne i boligen. Situasjonen på stedet var låst.

Operasjonsleder C anmodet om bistand fra Beredskapstroppen på ettermiddagen. Han vurderte at Beredskapstroppen hadde kompetanse og verktøy Innlandet politidistrikt ikke selv hadde. Fem tjenestepersoner ankom Jaren i to biler noe før og noe etter kl. 18.00. I timene forut for dette var det ingen aktivitet på stedet for å roe ned situasjonen.

På bakgrunn av sakens opplysning legger Spesialenheten til grunn at politiets videre plan var å få X ut av boligen. Det vises til pkt. 3.2.5 og "Emnehefte i polititaktikk" pkt. 4.1. Vurderingene som ble foretatt i saken synes å samsvare med innholdet i emneheftet pkt. 4.1. Politiet skulle begynne så lavt som mulig på maktstigen. Forhandler G skulle fortsatt forsøke å få muntlig kontakt med X. Situasjonen skulle videre forsøkes løst ved bruk av elektrosjokkvåpen som politibetjent A4 og politibetjent A5 var bevæpnet med. X skulle påvirkes til å komme ut av huset eller å eksponere seg så mye inne i boligen at det var anledning til å skyte ham med elektrosjokkvåpen. Aksjonsleder A1 opplyste at det skulle skje en gradvis opptrapping av påvirkningen og at tiden mellom tiltakene skulle være relativt kort. Oppdragsløsningen var ikke låst til én forhåndsbestemt fremgangsmåte som alle måtte følge. Det var anledning for den enkelte tjenesteperson til å ta initiativ hvis det oppstod en "gylden mulighet" til å løse oppdraget.

Det ble besluttet bevæpning med sprengvåpen og Spesialenheten mener at vilkårene for dette var til stede, jf. våpenforskriften § 3-6.

Politiet begynte å bryte opp inngangsdøren og tildekkingen av det tilliggende vinduet ved inngangspartiet. X sprutet mot tjenestepersonene med en væske av for dem ukjent innhold og truet politiet med motorsagen. Både politibetjent A4 og politibetjent A5 forsøkte å uskadeliggjøre X to ganger hver med elektrosjokkvåpnene sine. Dette hadde ikke ønsket effekt. Politibetjent A4 hentet to nye kassetter til elektrosjokkvåpenet (ett skudd i hver) og det ble kastet en "6-bang" granat inn i

inngangspartiet i boligen. Dette ble gjort for at X skulle distraheres, eksponere seg, eller komme ut av boligen.

Spesialenheten legger til grunn at vilkårene for bruk av elektrosjokkvåpen og granat var til stede, jf. ovennevnte instruksjer.

Politibetjent A4 oppfattet at granaten hadde effekt og at X var på "defensiven". Han så at X gikk fra gangen i inngangspartiet og inn i det tilliggende rommet. Politibetjent A4 gikk inn gjennom inngangsdøren, som fortsatt var hengslet nede og vendte innover, for å nøytralisere X med elektrosjokkvåpenet. Selv om X på nytt ble skutt to ganger med elektrosjokkvåpenet, ga det ikke tiltenkt effekt. Det legges til grunn at X tok opp motorsagen og fulgte etter politibetjent A4 som trakk seg bakover i gangen. Etter en samlet vurdering legger Spesialenheten til grunn at Xs opptreden overfor tjenestepersonene er å anse som et rettsstridig angrep. Spesialenheten påpeker at X, som var bevæpnet med motorsag og truet med å gjøre bruk av denne, utgjorde et stort fare- og skadepotensiale overfor tjenestepersonene.

Hvorvidt politibetjent A4 og politibetjent A5 lovlig kunne løsne flere skudd i situasjonen beror på om denne handlingen var nødvendig for å avverge angrepet og ikke åpenbart gikk ut over hva som var forsvarlig.

Vilkåret om at nødvergehandlingene må være nødvendig innebærer et krav om at politibetjent A4 og politibetjent A5 ikke kunne avverget angrepet med lempeligere midler. Ved denne vurderingen skal de levnes en forholdsvis romslig ramme. Det vises til følgende uttalelse av Høyesterett fra en avgjørelse i Rt. 1995 s. 661 som er gjengitt også i Rt. 2007 s. 1172 avsnitt 35 og 36:

"Det som deretter må vurderes er hvorvidt As handling er rettsstridig, m.a.o. hvorvidt han i sin stilling og situasjon straffritt kunne fjerne B på den måten som ble gjort. I den forbindelse er det grunn til å understreke at politiet er det organ som kan utøve maktanvendelse overfor borgerne uten at dette uten videre skal føre til strafferettslige reaksjoner. Dette er helt nødvendig for at politiet skal utføre sine roller som ordensvern og det legges generelt til grunn at politiet må kunne utøve den makt som anses nødvendig for å få gjennomført tjenesteoppdraget. Vurderingen må skje der og da og det må levnes politiet en forholdsvis romslig ramme når man skal vurdere handlingen i ettertid."

Ved vurderingen av hvilke handlingsalternativer politibetjent A4 og politibetjent A5 hadde, må det tas i betraktning hvilket handlingsrom de reelt sett hadde under de foreliggende omstendighetene.

På dette tidspunktet gikk også politibetjent A5 inn i boligen. Han opplyser at det var mørkt i gangen og at han skled på noe på gulvet. Han datt bakover mot døren som da lukket seg. Samtidig kom politibetjent A4 tilbake og ble stående rett til høyre for ham i den trange gangen. Både politibetjent A4 og politibetjent A5 har forklart at X kom mot dem med motorsagen. Spesialenheten bemerker at det er noen nyanser i forklaringene deres om det videre hendelsesforløpet, men mener at dette er uten betydning for utfallet av saken. Politibetjent A5 forklarer at han rettet riflen mot X, lyste på ham, og ropte to ganger at han måtte stå i ro. Begge tjenestepersonene er enige om at X ikke trådte tilbake eller stod i ro, men i stedet bøyde seg frem med motorsagen og rettet den mot benene til A5, som fortsatt lå nede på gulvet. Spesialenheten legger til grunn politibetjent A5s forklaring om at motorsagen gikk,

og viser til at han også har opplyst at han noe senere stanset motorsagen. Det er nå politibetjent A4 skjøt tre raske skudd med pistolen mot X, og politibetjent A5 skjøt én gang med riflen mot X.

Det er ikke sikre bevis i saken for hvilket av de tre skuddene fra politibetjent A4 som traff X med dødelig utgang. Spesialenheten bemerker at rekkefølgen på treffene heller ikke anses som avgjørende for sakens utfall, da det var grunnlag for å skyte flere raske skudd mot X for å uskadeliggjøre ham. Det var ikke tid for politibetjent A4 til å observere om han hadde truffet X, og/eller hvor han traff mellom hvert skudd. På bakgrunn av tjenestepersonenes forklaringer om at de begge skjøt idet X bøyd seg fremover med motorsagen mot A5, legger Spesialenheten til grunn at det var det første skuddet fra politibetjent A4 som traff X noe bak på venstre skulder og fortsatte nedover mot høyre i kroppen hans. En slik forståelse er også i tråd med bevisbyrdereglene om at dersom det er tvil om faktum så skal det gunstigste hendelsesforløp for mistenkte legges til grunn.

Etter en samlet vurdering av sakens opplysninger finner Spesialenheten at politibetjent A4s og politibetjent A5s forsvarshandlinger ved å skyte flere skudd mot Xs kropp, ikke gikk lenger enn nødvendig for å avverge det nært forestående angrepet fra X. Det var meget kort avstand mellom X og tjenestepersonene og dermed ikke annet og mildere handlingsrom i situasjonen. Det bemerkes at når politiet skyter for umiddelbart å stanse en angriper, vil det som regel være nødvendig å rette skuddene mot kroppen ettersom risikoen for å bomme er langt større dersom man sikter på perifere kroppsdeler, jf. Tor-Geir Myhrer, *Som siste utvei* (2005) s. 94 og Ragnar L. Auglend m.fl., *Politirett* (3. utgave, 2016) s. 726–727. X var på forhånd tilropt av politibetjent A5 med beskjed om å stå i ro, og situasjonen var så tidskritisk at det ikke ble avfyrt varselskudd. Det forhold at ledninger fra elektrosjokkvåpenet hadde viklet seg inn i sverdet på motorsagen viser at den faktisk hadde vært startet og kjedet vært i bevegelse på et visst tidspunkt under hendelsesforløpet.

Forsvarlighetskravet gir anvisning på en skjønnsmessig helhetsvurdering av om nødvergehandlingen er etisk berettiget. Om forsvarlighetsvurderingen er det i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) uttalt følgende:

"Den som forsvarer seg, bør ha et visst spillerom for sitt forsvar. Dagens straffelov nytter uttrykket "ei... ubetinget utilbørlig", mens den tilsvarende formuleringen i kommisjonens utkast bruker uttrykket "åpenbart ikke går ut over det forsvarlige". Forslaget avviker fra gjeldende rett ved at loven etter forslaget i noe mindre grad vil tolerere overskridelser. Selv om grensene for hva som skal aksepteres snevres noe inn, er det fremdeles meningen at den angrepne skal ha rikelige marginer i sin vurdering av hva som er etisk forsvarlig."

Spesialenheten finner at politibetjent A4s og politibetjent A5s opptreden i situasjonen ikke åpenbart gikk utover hva som var forsvarlig sett hen til farligheten av angrepet, interessen angrepet krenket og angriperens skyld. Det vises til ovennevnte begrunnelse om at forsvarshandlingen med å skyte flere skarpe skudd mot X var påkrevd for ikke selv eller at en kollega skulle bli meget alvorlig skadet eller dø. Dette viser at tjenestepersonenes opptreden var innenfor det forsvarlige og etisk korrekte i situasjonen.

Spesialenheten finner etter dette at vilkårene for nødverge er oppfylt i saken og at politibetjent A4s og politibetjent A5s opptreden er rettmessig, det vil si lovlig.

Spesialenheten mener videre at det ikke er bevismessig grunnlag i saken for at politibetjent A4 kan bebreides for å ha oppfattet situasjonen - og deretter handlet - slik som ovenfor beskrevet. Det er således ikke grunnlag for straff for overtredelse av straffeloven § 281 for ved uaktsomhet å ha forvoldt en annens død. Spesialenheten viser til at det ikke er holdepunkter i saken for at politibetjent A4 har opptrådt uforsvarlig eller i strid med en eller flere bestemmelser i ovenfor nevnte regelverk om politiets opptreden i tjenesten.

Spesialenheten har etter dette kommet til at politibetjent A4 og politibetjent A5 handlet i nødverge og således lovlig da de løsnet skudd mot X. Siden etterforskningsresultatet med særlig styrke viser at det ikke har skjedd en straffbar handling, henlegges saken som intet straffbart forhold anses bevist.

5 Vedtak

Saken henlegges for politibetjent A4 i forhold til straffeloven § 275 og for politibetjent A5 i forhold til straffeloven § 275, jf. § 16, som intet straffbart forhold anses bevist.

Pårørende v/advokat Svein Holden, A4 og A5 underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket sendes til politimesteren i Oslo politidistrikt og politimesteren i Innlandet politidistrikt til orientering.

Vedtaket er godkjent uten signatur.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 26. juni 2020

Jens Olav V. Sæther
konstituert sjef

Liv Øyen
juridisk rådgiver

Rune Fossum
juridisk rådgiver